

İDARE MERKEZİ
ANKARA, İstanbul Caddesi
Maarif Eminliği yanında

İSTANBUL BÜROSU
İstanbul, Ankara Caddesi
No — 87

HAYAT

Fiati her yerde 15 kuruş
seneligi, posta ile 7,5 Türk Lirası
(Ecnebi Memleketlere 7,5 Dollar)

Abona ve ilan için İstanbul
bürosuna muracaat edilir
Yazı işlerinin mercii Ankara
merkezidir

Hayata, daima hayata.. Dünyaya daha çok hayat katalım!

— NIETZSCHE—

Cilt: V

Ankara, 13 Kânunevel, 1928

Sayı: 107

TESKERELER

ve

TESKEREÇİLER

Edebiyat, tarihin bir çok sayfalarını canlandıran, müşahhas bir hale getiren kuvvetli bir vesikadır; edebiyat tarihi de medeniyetin tekâmülünde amil olan hissî ve manevî unsurları ayrı ayrı göstermesi itibariyle, medeniyet tarihinin en mühim bir faslını teşkil eder. Bunun için bir milletin medeniyet tarihini tettebbua teşebbüs edenler, evelâ, o milletin edebiyat tarihini tetkik ile işe başlamak zaruretindedir.

Edebiyat tarihinin medeniyet tarihiyle bu temas ve tedahülü, yüzümüzü şarktan garba çevirdiğimizi garp medeniyeti dediğimiz müessesede bir köşe edinmek gayesini takip ettiğimiz şu devirde, bizi edebiyat tarihimizin ciddi surette tetkik ve tedvinine teşvik etse gerektir. Cemiyetimizin fikir ve his hareketlerine makes olan edebiyatımızla, tarihin derinliklerinde tanışacak olursak, eski dis etmediği halde « Zati » nin bir gazelini tahmis etmiş, vefatında üç tarih söylemişti. Sonra, şair « Arifi » ile samimi münasebatını, 956 da bir oğlunun tevellüdü, 957 de vefatı münasibetile söylediği tarihlerden ve ayrıca yazdığı bir mersiye-den anlıyoruz. Bunlardan başka, o devir şairlerinden « Enveri » ye, « Razi » ye de vefat tarihleri söylemiştir.

Pof., Dr. KÖPRÜLÜZADE

M. FUAT

hayatımız zamanında olduğu gibi sayfalarda bütün teferrüatiyle ihya edilebilecektir. Mazinin böyle yeniden doğuşu, daha iptidadan itibaren medeniyetimizin adımlarını seçmemize fırsat verecektir ki, zaten edebiyat müverrihinin vazifesi de bu fırsatı hazırlamaktan ibarettir.

Şimdiye kadar medeniyet tarihinin bir cüzü halinde tetkik edilmediği cihetle, edebiyat tarihimizi bu gün baştan başa tettebbu ve tanzim etmeğe mühtacız. Fikriyat ile alâkadar olupta aramızda bu ihtiyacı hissetmiyen yoktur sanırız.

***

Edebiyat tarihimizin inşası için, evelâ temel hizmetini görece malzemenin tedariki, sonra bunların tefriki, en nihayet tertibi iktiza eder. Bu ihzarî mesaiye başlarken vehleten hatıra gelen unsurlar teskerelerdir. Filhakika, teskereler, doğrudan doğruya edebiyat tarihimize mutaallik olmak üzere elimizde bulunan yegâne menbadırlar.

Edebiyatımız, gâh vahşî kayalar üzerinden atlıyarak sür'atle koşan; gâh yeşil vadilerin serin kucagında mevzûn bir reftar ile yürüyen, yalnız, bakımsız bir nehir gibi asırlarca kendi kendine akıp gitmiştir. Bu içinden coşgun nehirin beyaz ve leziz suyundan tadanlar, müstefit ve memnun olanlar az değildir. Fakat, onun menbaini öğrenmek,

mecra ve istikametini anlamak, sinesinde saklı olan hassaları bilmek isteyen olmamış gibidir. Yalnız teskerenüvisler, yarı merak, yarı hevesle, menbana kadar çıkmaksızın, edebiyatımızın nehrine bir parça yakından bakmışlardır. Teskerenüvislerimizin bu küçük gayretinden, edebiyatımızın temin ettiği kazanç pek büyük ve ehemmiyetli olmamıştır. Şu kadar ki, onlar bu teşebbüste bulunmasalardı, edebiyat tarihimizi bina için elimize hemen hemen bir şey geçirmiyecektik Bu sebeple edebiyat tarihimizin inşâi unsurları arasında teskereler, ciddi nadir ve kıymetli esastırlar. Binaenaley, edebiyat tarihimizi tetkika başlarken, diğer vesikalara taktimen teskereleri hatırlamak hem tabii, hem de zaruridir.

Teskereler, sade tarih değil, hatta menakipname evsafını bile göstermezler. Sayfalarında bir devrin edebî simasından — hakikî olmak şartıyla — küçük bir hat, belirsiz bir iz dahi buluması kabil olmıyan teskerelerin yegâne meziyyeti, çerçeveleri içinde bir kaç şair ismini muhafaza etmelerinden ibarettir. Esasen, yazıldıkları zamanın telâkkileri nazari itibara alınırsa, onlardan başka türlü hizmet beklemek te fazla olur.

Teskereleri, edebiyat tarihimizin birer vesikası halinde tettebbu ettiğimiz taktirde, daima

şüphe altında bulundurmak, ilmi bir telif oldukları zannına düşmemek, bil'akis, lâalettayin bir malûmat mecmuası olarak kabul etmek lâzımdır. Muhtevalarının gerek tertip tarzları, gerek asıl bünyeleri, teskerelere, bundan ziyade kıymet kazandıracak bir hüviyet arzetmez. Mamafi, bunlardan bazılarına, müelliflerin şahsî kuvvet ve seciyeleri, dikkate şayan bir hususiyet vermiş, diğerleri arasında nispi bir tefevvuk temin eylemiştir. Lâtifi, Aşıkçelesi teskereleri, işte bu cümledendir.

Memleketimizde teskercilik, taklit ile başlamıştır. Cedlerimiz, İran'dan bir taraftan nazım örnekleri alırken, bir taratan da, «Edebiyat tarihi ilmi» ni almışlardır. İran'da teskercilik olmasaydı, bu meslek ihtimal bizde de olmayacaktı. Teskerenüvislerimiz bu ciheti samimane itiraf etmekten çekinmezler, Teskerciliğimizin böyle taklit ile başlaması, bu yolda, nev'i kendisiyle beraber meydana gelen ve tekâmül eden bir teskere silsilesine malik olmaktan bizi mahrum etmiştir. Teskereler tetkik olunursa anlaşılır ki, bunların hepsi mukallet birer eser olmaktan maalesef, kurtulamamışlardır.

Teskerenüvislerimiz, eserlerini umumiyet üzere ya tabakalara [kısım] ayırmışlar, yahut şairleri hece harfleri sırasına göre tasnif ederek tetkik eylemişlerdir. Teskerelerini tabakalara ayıran müelliflerin bu taksimde tabi oldukları kaide muayyen ve maruf değildir. Temamiyle indî, hayalî, hatta manasız olan bu tertip tarzının yanında hece harfleri sırasıyla tanzim olunmuş teskereler, çok makul ve bir tasnif kat'iyen göze çarpmaz. Hepsi perakende, hepsi perişan, adeta birbirleriyle alâkaları olmadığı halde tesadüfün birleştirdiği sayfalar mesabesinde.

Teskerelerin kimi muhtasar, kimi mufassal, bazıları da diğer bir kaçının mülâhhasıdır. Fakat bunlara bakılacak olursa, ihtisar ve tafsil ile telhis birbirinden ayrı manada telâkki olunamaz. Teskerenüvislerimize göre ihtisar ve tafsil aynı marifettir. Onların tafsil dedikleri, bu şair hakkında medihakâr cümleler silsilesini bitmez, tükenmez teakubu ve böylece bir «Lafızlar san'atı meşheri» terkididir. İhtisariyse, kelime oyunundan sarfı nazar etmemek üzere methiyetlerini kısa kesmektedir.

İster mufassal ister muhtasar olsun teskerelerden istihsal olunacak malûmat veznen müsavidir. Bu müsavat hiç şaşmaz, yalnız arasına, birinin bir seci veya terkibe feda ettiği hakikatı söylemek fırsatını bulur. İşte teskerelerimizin beynindeki nisbeti bozan hadise munhasıran budur. Mülâhhas teskerelere gelince, bunları kopya addetmek hususunda tereddüt etmemelidir. Meselâ, «Beyanî teskeresi» Hasançelesi teskeresinin işe yaramaz bir şeklidir; «Kafîlei şüara» her teskereden nakledilen bir kaç satırdan vücuda getirilmiştir. Bittabi teskerelerin bu nevi-leri, edebiyat tarihimizin tetkinde istinat ve istifade edilebilecek menbalardan değildirler.

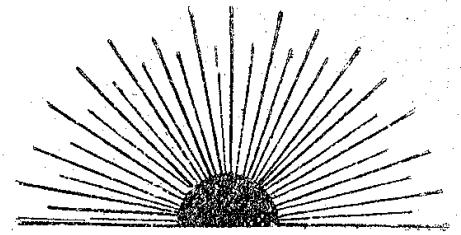
Teskerelerin lisanı, ancak müdepdép müşaşa, müzeyyen bir edebî metne yakışır. Bu lisan, o kadar itinalı, o kadar merak ile giyinmiş, süslenmiştir. Lisanlariyle muhakeme edilirse, teskerelere bir edebiyat tecrübesi demek insafsızlık sayılmaz. Çünkü teskerenüvislerin üslupculuk hevesi son haddine varmış, mûbalâğa olacağından korkulmaksızın denilebilir ki, bir hastalık halini almıştır. Bundan dolayı teskerenüvislerin üslup uğruna fikirlerinden pek çok fedakârlık

yaptıklarına inanmamak imkânsızdır.

***

Teskereler hakkında verdiğimiz bu kısa malûmat, edebiyat tarihimizin tetkikine başlayacak bir mütetebbi için bunların ne derecede istifadeye şayan olduğunu az, çok anlatmıştır, zannederiz. Burada ilâveten söylemek istediğimiz cihet, bütün noksanlarına, yanlışlarına tertipsiz ve tasnifsiz olmalarına rağmen, edebiyat, müverrihinin teskerelerden bir an için bile müstağni kalamıyacağıdır. Edebiyat tarihimizi inşaaya karar verdikten sonra, ihzarî sayine başlayan müverrih, teskerede ihtimal ki, bir hazine bulmayacaktır. Fakat, her halde onların sayfaları üzerinde ne kadar fazla tevakkuf ederse, gayesine o derece yakınlaşacaktır. Bu noktai nazardan edebiyat tarihimizin menbaları arasında en evel mutalaa ve tetkik edilmesi iktiza eden unsurlar teskerelerdir, demek caizdir.

MEHMET HALİT

Dağ ve yolcu

Semanın yolları kapandı iste..
Dinle bak, koca dağ dile gelmişse
Yolcu hiçliğini söylüyo san...

Denize varamaz menbain sesi,
Sesini örtecek bu dağın sesi.
Nafîle önünde haikırmasana...

YAŞAR NABİ